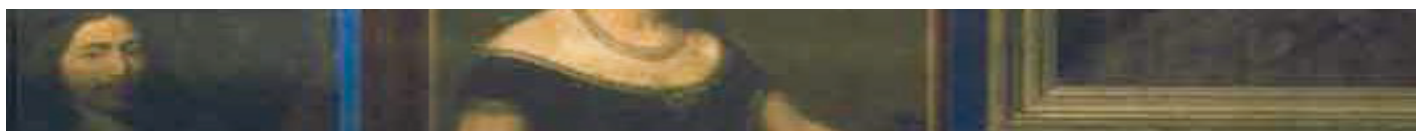
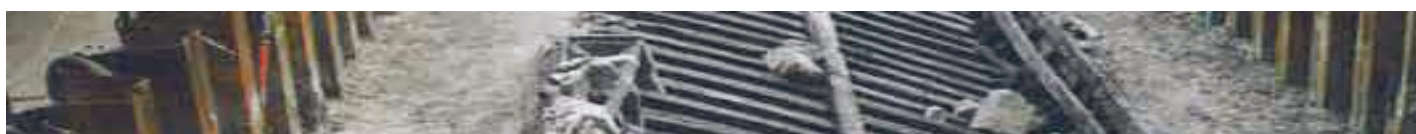

Erfgoedinspectie
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

De staat van de rijkscollectie Nationaal Militair Museum

Inhoud

Samenvatting—5

1 Inleiding—7

1.1 Context van het onderzoek—7

1.2 Kader—7

1.3 Leeswijzer—7

2 Organisatie—9

2.1 Profiel Nationaal Militair Museum—9

2.2 Sturing en beleid—9

2.3 Financiële en facilitaire middelen—9

2.4 Personele organisatie—10

2.5 Kwaliteitszorg—10

3 Registratie—13

4 Beheer en behoud—15

5 Veiligheid—19

6 Zichtbaarheid—21

7 Administratieve organisatie—23

8 Bijlage—25

8.1 Werkwijze inspecties—25

8.2 Inspectie Nationaal Militair Museum—26

Colofon—27

Samenvatting

Context en kader inspectie

In mei 2015 heeft de Erfgoedinspectie een inspectie uitgevoerd bij het Nationaal Militair Museum. Deze inspectie is onderdeel van de uitvoering van een meerjarig onderzoeksprogramma naar het beheer en behoud van de rijkscollectie.

Het kader voor de inspectie is de Regeling materieelbeheer museale voorwerpen 2013 en de beheersovereenkomsten met de verzelfstandigde rijksmusea. Op basis van dit kader richt het toezicht zich op de taken registratie, beheer en behoud, veiligheid en zichtbaarheid van de rijkscollectie en de administratieve organisatie. Bij de inspectie wordt ook gekeken naar de randvoorwaarden voor een goed beheer van de rijkscollectie, zoals organisatie en beleid, kwaliteitszorg en beschikbare middelen. Deze samenvatting gaat eerst in op deze randvoorwaardelijke onderwerpen en sluit af met de inhoudelijke beheertaken.

Organisatie

Sturing en beleid

Het Nationaal Militair Museum (NMM) maakt met drie andere militaire musea deel uit van de Koninklijke Stichting Defensiemusea (KSD), die verantwoordelijk is voor het beheer van de museale collecties van het ministerie van Defensie. De aansturing vanuit de KSD en de samenwerking met de andere musea moet nog vorm krijgen. Het NMM beschikt nog niet over een collectiebeleid. De energie is vooral gericht geweest op de verzelfstandiging van de musea, de fusie tot het NMM en de realisatie van het nieuwe museumgebouw voor het NMM. Nu de KSD en het NMM operationeel zijn zullen strategie en beleid de komende tijd verder worden uitgewerkt.

Beschikbare middelen

Voor het beheer van de collectie ontvangt het NMM subsidie die het ministerie van Defensie beschikbaar stelt aan de KSD. De private onderneming NMM Company B.V. is verantwoordelijk voor de exploitatie van de museale gebouwen en voor de facilitaire organisatie van het NMM. Dit is vastgelegd in een 25-jarig contract met het ministerie van Defensie. Deze onderneming ontvangt hiervoor subsidie van het ministerie.

Periodiek vindt strategisch overleg plaats tussen het NMM, NMM Company B.V. en het Rijksvastgoedbedrijf. Overleg op operationeel niveau vindt plaats tussen aangestelde contractmanagers. Periodiek ontvangt het NMM rapportages over facilitaire zaken, zoals het klimaatbeheer. Volgens het NMM duurt het nog enige tijd voordat betrokken partijen efficiënt en effectief samenwerken.

De sectie Behoud en Beheer van het NMM is belast met het collectiebeheer. De vaste formatie van deze sectie bestaat uit 7 FTE. De formatie is aangevuld met tijdelijke krachten die vooral zijn ingezet op projecten, zoals het inrichten van het depot.

Kwaliteitszorg

Een vorm van systematische kwaliteitszorg om de kwaliteit van de uitvoering van de werkprocessen te borgen moet nog worden ontwikkeld.

Uitvoering beheer en behoud rijkscollectie

Collectieregistratie

Het NMM geeft prioriteit aan het op orde brengen van de standplaatsregistratie van naar het nieuwe depot overgebrachte collectie, zodat deze vindbaar is. Hiertoe past het NMM een barcoderingsstelsel toe. Het NMM streeft er naar om in de loop van 2016 zich te richten op het verbeteren van de collectieregistratie en het controleren van uitstaande bruiklenen.

Uit een praktijktoets door de Erfgoedinspectie blijkt dat in het depot geplaatste voorwerpen zich bevinden op de geregistreerde standplaatsen.

Beheer en Behoud

NMM Company B.V. is verantwoordelijk voor de klimaat- en lichtbeheersing en controleert of aan de eisen wordt voldaan. Deze eisen zijn vastgelegd in een gedetailleerde outputspecificatie die voor de inrichting van het museumgebouw en het depot is opgesteld. De onderneming is ook verantwoordelijk voor het schoonmaken. Het pestmanagement is door het consortium uitbesteed aan een extern bedrijf.

De prioriteiten van het NMM liggen voor de komende periode bij het inrichten van het depot en het daarmee samenhangend ontzamen van een deel van de collectie. Beide activiteiten worden planmatig uitgevoerd. Het NMM schat in dat de inrichting van het depot nog 4-5 jaar gaat duren.

Veiligheid

Beveiligingsmaatregelen zijn genomen op het niveau van het terrein, de gebouwschil en de inrichting van gebouwen. Het NMM beschikt nog niet over een collectiehulpverleningsplan.

Zichtbaarheid

Ongeveer 5-6% van de collectie wordt fysiek getoond in het nieuwe museumgebouw. Het aantal bezoekers overtreft tot nu toe de prognoses. In beperkte mate is de collectie ook digitaal toegankelijk gemaakt voor het publiek.

Administratieve organisatie

Het NMM beschikt nog niet over actuele procedures voor het uitvoeren van beheertaken. Het procedurehandboek van het voormalig Legermuseum dient te worden afgestemd op de beheersituatie van het NMM.

De Erfgoedinspectie doet de volgende aanbevelingen:

- Formuleer in samenhang met nog vast te stellen strategische doelstellingen van de KSD het collectiebeleid van het NMM. Besteedt hierbij onder meer aandacht aan het verbeteren van de digitale toegankelijkheid van de collectie.
- Voorzie in periodieke evaluaties van de effecten van de publiek-private samenwerking op het fysieke beheer van de collectie van het NMM.
- Stel een CHV-plan vast en actualiseer de procedures voor de uitvoering van beheertaken.

1 Inleiding

1.1 Context van het onderzoek

De Erfgoedinspectie voert een meerjarig onderzoeksprogramma uit naar het beheer en behoud van de rijkscollectie door museale en niet-museale instellingen. Twee deelonderzoeken bij de niet-museale instellingen hebben geleid tot publicaties in 2011 en 2012¹. Vanaf 2013 vindt een onderzoek plaats naar de museale instellingen die rijkscollectie beheren. Publicatie van het rapport is voorzien in 2015. Ook publiceert de Erfgoedinspectie in het kader van het werkprogramma 2015-2016 een eindrapport over 'de staat van het beheer en behoud van de rijkscollectie', gebaseerd op de gepubliceerde deelonderzoeken.

1.2 Kader

Het kader voor de inspectie is de Regeling materieelbeheer museale voorwerpen 2013². De grondslag voor deze regeling is de Comptabiliteitswet 2001. In de regeling stelt de minister van OCW regels voor het beheer van museale voorwerpen die aan het Rijk toebehoren of zijn toevertrouwd. Dit betreft regels voor registratie, beheer en behoud, veiligheid en zichtbaarheid van de collectie en de administratieve organisatie. Ook de beheersovereenkomsten met verzelfstandigde rijksmusea zijn een kader voor de inspecties.

Daarnaast wordt bij de inspectie gekeken naar de randvoorwaarden voor een goed beheer van de rijkscollectie, zoals aansturing en beleid, beschikbare middelen en kwaliteitszorg.

1.3 Leeswijzer

De bevindingen van de inspectie zijn te vinden in de hoofdstukken 3 t/m 8. Hoofdstuk 3, Organisatie, gaat in op de randvoorwaardelijke aspecten voor het collectiebeheer. In de daaropvolgende hoofdstukken komen achtereenvolgens registratie, beheer en behoud, veiligheid, zichtbaarheid en administratieve organisatie aan bod. In de bijlage is de werkwijze van de inspectie toegelicht en zijn gehanteerde bronnen vermeld.

¹ De staat van de rijkscollectie deel 1: Rijkscollectie bij departementen en colleges (2011). De staat van de rijkscollectie deel 2: Rijkscollectie bij buitenlandse posten en buitendiensten (2012)

² Staatscourant nr.26235 17 december 2012

2 Organisatie

2.1 Profiel Nationaal Militair Museum (NMM)

Het NMM is gevormd uit een fusie van het Legermuseum (Delft) en het Militaire Luchtvaartmuseum (Soesterberg). De collecties van beide musea zijn samen-gevoegd. Het betreft collecties van onder andere wapens, militaire voertuigen en vliegtuigen, uniformen, boeken, foto's en documentatie. Na het afstoten van collectieonderdelen van beide voormalige musea bestaat de door het NMM te beheren collectie uit ca. 300.000 objecten.

Het NMM is gevestigd op het terrein van de voormalige vliegbasis Soesterberg. Het beschikt over een in 2015 opgeleverd museumgebouw met een vloeroppervlak van 35.000m². Het gebouw heeft een opvallende architectuur door de dakconstructie en de hoge glazen wanden. In het museum wordt het 'verhaal van de krijgsmacht' verteld. Dit gebeurt met de collecties van de landmacht, de luchtmacht, de marine en de marechaussee, ondersteund door onder andere films en interactieve schermen. Verder is er 'Het Arsenaal' waar militair historisch materieel vanaf de steentijd in een chronologische ordening wordt gepresenteerd.

Het museum beschikt over een depot op het eigen terrein. Dit depot bestaat uit een voormalige vliegtuigenloods waaraan een nieuw gedeelte is gebouwd.

2.2 Sturing en beleid

De minister van Defensie heeft de Defensiemusea verzelfstandigd. Samen met het Marine-, Mariniers-, en Marechausseemuseum maakt het NMM deel uit van de Koninklijke Stichting Defensiemusea (KSD). Deze stichting is op 1 juli 2014 door de minister van Defensie opgericht om het beheer te voeren over de museale collecties van het ministerie. De beheersovereenkomst, waarmee de overdracht van het beheer wordt geformaliseerd, was ten tijde van de inspectie nog niet ondertekend.

De KSD treedt op als 'shared service-organisatie' (SSO) voor de musea, onder meer voor Financiën, Personeel en Organisatie, ICT en de Planning en Controlcyclus. De mate waarin tussen de musea gaat worden samengewerkt, is nog onderwerp van verkenning. De KSD heeft dan ook nog geen aanvang gemaakt met het opstellen van een strategisch museumbeleid. Ook heeft het NMM nog geen aanvang gemaakt met het opstellen van een collectiebeleidsplan. Het NMM stuurt de beheertaken aan met de jaarplanning en door een projectmatige aanpak. Prioriteit is gegeven aan de inrichting van het nieuwe depot van het NMM en in samenhang daarmee aan het afstoten van collectie.

2.3 Financiële en facilitaire middelen

Het NMM ontvangt voor het beheer van de collectie een budget van de KSD uit subsidie die de KSD ontvangt van het ministerie van Defensie.

De exploitatie van het NMM is gebaseerd op een 'Design, Build, Finance, Maintain & Operate-constructie (DBFMO)' en is in handen van een private onderneming (de onderneming). Het contract, dat in mei 2012 tussen het ministerie van Defensie en de onderneming werd gesloten, kent een looptijd van 25 jaar. Gedurende de looptijd ontvangt de onderneming subsidie van het ministerie van Defensie. Na afloop van de 25 jaar gaat het eigendom van de museale gebouwen over naar Defensie.

Het DBFMO-contract is afgesloten op basis van een uitgebreide 'outputspecificatie' (OS) die het NMM tevoren heeft opgesteld. Daarin zijn tot in grote mate van detail eisen vastgelegd voor de werkplekvoorzieningen, publieksfaciliteiten, beveiliging en depot- en tentoonstellingsomstandigheden voor de collectie. Zo heeft het museum

nog voordat de bouw was begonnen de inrichting van de vaste presentatie tot aan de exacte plaatsing van afzonderlijke voorwerpen vastgelegd.

In het DBFMO-contract is onder meer een financiële compensatieregeling en een boeteregeling vastgelegd. Wanneer het bezoekersaantal de 200.000 per jaar overstijgt, ontvangt de onderneming uit de meeropbrengst een tegemoetkoming (van 30% van de entreegelden) in de extra beheer- en onderhoudskosten. De boeteregeling treedt in werking bij tekortkomingen in het beheer.

Eens per twee weken voert de directeur NMM strategisch overleg met de onderneming en het Rijksvastgoedbedrijf (RVB). Het RVB beheert namens het ministerie van Defensie het contract omdat de vastgoedportefeuille van Defensie is overgedragen aan het RVB.

De samenwerking op operationeel niveau vindt plaats tussen de contractmanagers van genoemde partijen. Maandelijks ontvangt de contractmanager NMM rapportages van alle facilitaire zaken waarvoor de onderneming verantwoordelijk is. Ook ontvangt de contractmanager NMM controlerapporten van het RVB. Volgens de directeur van het NMM duurt het nog zeker een jaar voordat alle partijen goed op elkaar zijn ingespeeld. Hierbij speelt mee dat de projectorganisatie met de oplevering van het museum is opgeheven en het NMM vanaf dat moment een 'koude start' maakte.

2.4 Personele organisatie

Het personeel van de geprivatiseerde musea is in dienst gekomen van de KSD.

Het NMM kent een platte organisatiestructuur. Aansturingsrelaties binnen de organisatie zijn gestructureerd vanuit de functie-inhoud, niet op basis van een formeel-hiërarchische structuur. De formatie van het NMM is 30FTE. Verder zetten 250 vrijwilligers zich in voor het NMM, voornamelijk op de publiekstaken.

De sectie Beheer en Behoud is belast met het fysieke beheer van de collectie. De vaste staf van de sectie bestaat naast de collectiebeheerder uit een senior medewerker behoud en beheer, twee medewerkers behoud en beheer, twee registrators en een wapenbeheerder; in totaal 7 FTE. Voor de uitvoering van projecten beschikt de sectie over tijdelijke krachten. Deze tijdelijke krachten zijn vrijgesteld van andere beheertaken. Het NMM heeft geen restauratoren in dienst. Restauraties worden uitbesteed.

2.5 Kwaliteitszorg

Zowel de procedures voor de uitvoering van de beheertaken als een vorm van systematische kwaliteitszorg op de uitvoering van de werkprocessen moet nog worden ontwikkeld.

Conclusies

- De samenloop van de verzelfstandiging, de fusie van twee musea, een nieuw museumgebouw en depot en een geheel nieuw exploitatiemodel zorgt voor een turbulente start van het NMM. In deze situatie spreekt het voor zich dat er nog tijd mee gemoeid is voordat sprake kan zijn van stabiliteit in de aansturing en het dagelijks beheer.
- Het NMM doet er gezien deze omstandigheden goed aan de focus te leggen bij de publiekstaak en de projectmatige aanpak van de inrichting van het nieuwe depot. De inrichting van het depot is tegelijkertijd voorwaarde voor, maar ook aanjager van de uitvoering van andere beheeraspecten, als het op orde maken van de collectieregistratie, conservering, restauratie en digitalisering.

Aanbevelingen

- Voorzie in periodieke evaluaties van de effecten van de publiek-private samenwerking op het fysieke beheer van de collectie van het NMM.
- Blijf de inzet vooralsnog richten op het gefaseerd inrichten van het depot. Gedurende deze fase kan in samenhang met strategische doelstellingen van de KSD het collectiebeleid worden geformuleerd voor de periode na de inrichtingsfase.

3 Registratie

Een volledige en geautomatiseerde registratie van museale voorwerpen en een periodieke controle op de aanwezigheid op de geregistreerde verblijfplaats moet voorkomen dat voorwerpen vermist raken. Registratie van verwerving, vermissing, verlies, beschadiging of vernietiging van museale voorwerpen is voorwaarde voor een actueel inzicht in de omvang van de rijkscollectie, de eigendomssituatie en bijzonderheden over de staat van de rijkscollectie.

Bevindingen

De collectieregistratie is volledig geautomatiseerd en wordt gevoerd in het registratiesysteem Adlib-museum. De registratie van de boekencollectie vindt plaats in het systeem Adlib-library. De registraties van beide in het NMM gefuseerde musea zijn geïntegreerd. Volgens het NMM is de collectie –behoudens nieuwe verwervingen- in Adlib geregistreerd.

Bij het inrichten van het nieuwe depot ligt de prioriteit op het actualiseren van de standplaatsregistratie. In de eerste plaats moet de collectie vindbaar zijn. Hiertoe voert het NMM een systeem met barcodering in. Gelijktijdig wordt van de voorwerpen een digitale afbeelding aan de collectieregistratie toegevoegd. Opschoning en verdere verbetering van de collectieregistratie kan plaatsvinden als de fase van inhuizen gereed is en het NMM zicht heeft op de fysiek aanwezige collectie. Ook een controle op uitstaande bruiklenen vindt dan plaats.

Uit een praktijktoets door de Erfgoedinspectie blijkt dat voorwerpen in het depot vindbaar zijn op de geregistreerde standplaatsen. De steekproef beperkte zich tot de deelcollecties uniformen, wapens en een gedeelte van de boekencollectie, waarvan inmiddels een voorlopige standplaats is geregistreerd. Uit de toets blijkt ook dat de geregistreerde standplaatsen van voorwerpen in de tentoonstelling actueel zijn.

Conclusies

- Het NMM stelt de juiste prioriteiten bij het op orde maken van de collectieregistratie.
- De standplaatsregistratie is adequaat.

Aanbeveling

- Geen

4 Beheer en behoud

Om ook toekomstige generaties te kunnen laten genieten van de rijkscollectie is het essentieel dat deze door goed beheer behouden blijft. Passende bewaaromstandigheden, controles en het nemen van maatregelen ter verbetering van bewaaromstandigheden en de conditie van de museale voorwerpen zijn hierbij van belang.

Bevindingen

Indeling, klimaat en licht

Het tentoonstellingsgebouw van het NMM werd speciaal voor de huisvesting van het museum ontwikkeld. Het gebouw kenmerkt zich door een rechthoekige plattegrond, glazen vliesgevels rondom en een plat, overstekend dak. In het interieur bevindt zich de 'Black Box' waar geen daglicht binnentreedt en waar de kwetsbaarder voorwerpen in vaste en tijdelijke exposities worden tentoongesteld. In de output-specificatie is de lichtsterkte per vitrine bepaald. Als het NMM hiervan in voorkomende gevallen afwijkt omwille van een betere zichtbaarheid, is het NMM aansprakelijk voor eventuele gevolgen hiervan. Voertuigen, vliegtuigen en andere minder gevoelige objecten zijn opgesteld in een daglichtopstelling die als een galerij rondom de Black Box is gesitueerd. De glazen gevels zijn voorzien van UV-wering en het overstekende dak gaat voor een deel direct invallend zonlicht tegen.

Op grond van de vooraf opgestelde outputspecificatie zijn de klimaatklassen voor de verschillende tentoonstellingsruimten vastgesteld. De inrichting met collectie is afgestemd op de klimaatklasse van de betreffende ruimte.

Het depotgebouw bevindt zich in de nabijheid van het tentoonstellingsgebouw in een gerenoveerde voormalige vliegtuigloods waaraan een nieuw gebouwde uitbreiding is toegevoegd. In het nieuw gebouwde deel bevinden zich rond een centrale verkeersruimte kantoren, een werkplaats, een quarantaineruimte en een koudeberging. De verkeersruimte is voorzien van een laaddok waar inpendig een bestelwagen kan worden opgesteld.

In het gerenoveerde deel van het gebouw is een doos-in-dooconstructie gerealiseerd. Hierin bevindt zich het 'depot kleine middelen' voor de opslag van gevoelige materialen en objecten, zoals boeken en textiel. Dit depot is voor een groot deel ingericht met elektrisch verrijdbare rolstellingen. Ook het wapendepot bevindt zich hier. In deze depots treedt geen daglicht binnen en gelden stringente klimaateisen. Ter optimalisering van de klimaatomstandigheden wordt een lager zuurstofpercentage (16%) gehanteerd.

Het middelste deel van het depotgebouw wordt ingenomen door het 'depot grote middelen', waar minder gevoelige objecten worden ondergebracht. Dit depot is niet voorzien van een doos-in-dooconstructie en kent minder strenge klimaateisen. Een afgescheiden deel van het depot is ingericht met (box-)palletstellingen waar minder omvangrijke voorwerpen kunnen worden geborgen.

Ten slotte is er het 'vliegtuigendepot'. Hier gelden dezelfde eisen als in het 'depot grote middelen'.

De onderneming is verantwoordelijk voor het realiseren van de klimaat- en lichteisen en het oplossen van storingen aan de installaties. Hiertoe monitort de onderneming de klimaat- en lichtomstandigheden. Het NMM voert ook zelf metingen uit.

Selectie en afstoten

Nu nog zijn er verschillende buitendepots in gebruik, waarvan enkele op grond van afspraken met het ministerie van Defensie nog in 2015 moeten worden ontruimd. Naast af te stoten expositiemateriaal gaat het om deels grotere voorwerpen (voertuigen, geschut), waarvan in een aantal gevallen nog moet worden bepaald of zij worden afgestoten of overgebracht worden naar het NMM.

Bij de bouw van het depotgebouw is al geanticipeerd op afstoot van een deel van de collectie. Niet alle collectieonderdelen die nu nog op de buitenlocaties aanwezig zijn, kunnen daarom in het depot van het NMM worden ondergebracht. Ca. 20% van de collectie wordt afgestoten. Niet alleen de ontruiming van de locaties maar ook het selecteren en afstoten is daarmee aan meer of minder strikte deadlines gebonden. Voor het afstoten van collectieonderdelen heeft het NMM een projectplan opgesteld. Volgens dit plan wordt de LAMO toegepast bij het afstoten van niet-strategische goederen met een museale waarde.

Inrichting depot

Voor de inrichting van het depot is ook een projectplan opgesteld. Het NMM schat dat de volledige uitvoering daarvan nog 4 à 5 jaar in beslag neemt.

Het inhuizen van de collectie in het 'depot kleine middelen' vordert. Ten tijde van de inspectie vond inrichting plaats van de omvangrijke boekencollectie. Ook de inrichting van het wapendepot vordert. Het NMM ontwikkelt een nieuwe opslagmethode voor een verbetering van de opslag van de wapens. De inrichting van het depot 'grote middelen' is nog in voorbereiding. De werkzaamheden starten medio 2015. Gestapelde zeecontainers moeten dan plaats gaan bieden aan grotere objecten, zoals voertuigen. Ook het vliegtuigendepot moet nog worden ingericht. Vliegtuigen worden deels gedemonteerd en ingekrat, zodat gestapelde berging mogelijk wordt. Enkele vliegtuigen en grote onderdelen staan nu buiten, omdat het depot nu onvoldoende ruimte biedt.

Bij het inrichten van de depots vindt controle op de conditie van de collectie plaats en wordt besloten of conservering of restauratie nodig is. Na de fase van het inhuizen van de collectie worden in een vervolgfase verdere verbeteringen doorgevoerd in de definitieve plaatsing en berging van de voorwerpen. Daartoe moet eind 2015 een 'blauwdruk depotinrichting' gereed zijn. Voor een efficiënte inrichting van het depot maakt het NMM gebruik van een softwareapplicatie die de indeling van de stellingen en schappen bepaalt.

Pestcontrol en schoonmaken

Zowel de uitvoering van en periodieke rapportage over het pestmanagement is via de beheersonderneming opgedragen aan een extern bedrijf.

Ook het schoonmaken van de tentoonstellings- en depotruimten is op die manier uitbesteed. Het NMM voert gesprekken om de frequentie van het schoonmaken in de depotruimtes te verhogen. Het schoonmaken van voorwerpen en collectieonderdelen gebeurt door eigen medewerkers van het NMM.

Conclusies

- Door de nieuwbouw van het museum en een gedeelte van het depot zijn voor de collectie optimale klimaat- en lichtcondities gecreëerd.
- De gefaseerde aanpak voor het inrichten van het depot vindt op samenhangende en adequate wijze plaats.
- De samenwerking tussen de verschillende partijen bij het fysieke beheer zal zich de komende tijd verder optimaliseren.

Aanbeveling

- Geen

5 Veiligheid

Maatregelen ter bevordering van de veiligheid en beveiliging van de rijkscollectie moeten er voor zorgen dat museale voorwerpen niet beschadigd raken of zelfs verloren gaan. Om passende maatregelen te nemen is het nodig een risico-inventarisatie op te stellen. Een calamiteiten- en collectiehulpverleningsplan waarvan de werking door oefeningen wordt getoetst zijn van belang voor het behoud van de collectie bij calamiteiten. Het geheel aan veiligheidszorg wordt samenhangend beschreven in een integraal veiligheidsplan.

Voor een landelijke analyse van veiligheidsincidenten en kennisbevordering bij musea is het van belang dat incidenten worden gemeld in het landelijk incidentenregister DICE van de RCE.

Bevindingen

De beveiliging van het terrein waarop het museum is gevestigd is een verantwoordelijkheid van het ministerie van Defensie. De onderneming is verantwoordelijk voor de beveiliging van de museale gebouwen en voor de bedrijfshulpverlening (BHV). De uitvoering hiervan is uitbesteed. Het NMM is ten slotte verantwoordelijk voor de collectiehulpverlening (CHV).

Voor de beveiliging van terrein en gebouwen zijn meerdere maatregelen genomen van bouwkundige, elektronische en organisatorische aard. Er is voorzien in een 24-uurs controle- en detectiesystematiek met personele beveiliging op de dag.

Voor de wapencollectie verleent de politie een wapenverlof. Wapens en munitie zijn gescheiden van elkaar opgeslagen in specifiek beveiligde depotgedeelten.

Het NMM beschikt nog niet over een CHV-plan. Dit moet nog worden opgesteld, mogelijk naar het model van het voormalig Legermuseum.

Er hebben zich sinds de opening van het museum geen noemenswaardige incidenten met de collectie voorgedaan. Kleinere voorwerpen worden in beveiligde vitrines tentoongesteld. In open opstellingen hanteert het museum in een aantal gevallen replica's. Soms zijn extra maatregelen nodig om beklimmen of aanraken van tentoongestelde (grotere) objecten tegen te gaan.

Conclusies

- Er is een duidelijk verantwoordelijkheidsverdeling voor de beveiliging en hulpverlening bij calamiteiten. Er is geen indicatie dat de beveiliging van de collectie ontoereikend is.
- De CHV heeft nog geen adequate invulling gekregen, wat een risico geeft als zich calamiteiten met de collectie voordoen.

Aanbeveling

- Stel een CHV-plan vast. Voorzie vervolgens in een periodieke evaluatie van dit plan door het houden van calamiteitenoefeningen met de collectie.

6 Zichtbaarheid

Het tonen van de museale voorwerpen aan een zo groot mogelijk publiek en het verstrekken van informatie over de voorwerpen is een kerntaak van musea. Tonen van de collectie kan fysiek plaatsvinden in vaste en in wisselende tentoonstellingen, door het in bruikleen geven van museale voorwerpen en door digitale ontsluiting via het internet. De wijze waarop musea hun collecties toegankelijk maken wordt beschreven in een presentatiebeleid.

Bevindingen

Sinds de opening in december 2014 hebben inmiddels ongeveer 300.000 mensen het NMM bezocht. Dit overtreft in ruime mate de prognose van 200.000 bezoekers per jaar.

Van de collectie van 300.000 voorwerpen is 5-6% fysiek tentoongesteld. In het nieuwe museumgebouw is voorzien in een ruimte voor tijdelijke tentoonstellingen. Verder draagt een soepel bruikleenbeleid bij aan het fysiek tentoonstellen van de collectie.

In nog relatief beperkte mate is de collectie digitaal toegankelijk gemaakt voor het publiek. Zo zijn ruim 8.000 objecten geplaatst op de website *geheugenvannederland*. Ook vergelijkbare aantallen objecten zijn ontsloten via respectievelijk *DiMCoN* en *Europeana*.

Conclusies

- De fysieke presentatie van de collectie leidt tot hoge bezoekersaantallen.
- De digitale toegankelijkheid van de collectie kan verder worden uitgebouwd.

Aanbeveling

- Neem in het op te stellen museumbeleid en collectiebeleid een doelstelling op voor het digitaal toegankelijk maken van de collectie.

7 Administratieve organisatie

Een actuele administratieve organisatie met beschreven procedures voor het beheer van de rijkscollectie draagt bij aan duidelijkheid van verantwoordelijkheden en een zorgvuldige uitvoering van beheertaken. Zonder beschreven procedures is er een risico op een gebrek aan uniformiteit en continuïteit in de uitvoering van beheertaken. Actuele en dekkende procedures zijn voorwaarde bij de toepassing van kwaliteitszorg.

Bevindingen

Er is een procedurehandboek van het voormalig Legermuseum beschikbaar. Hierin zijn procedures beschreven voor verschillende collectiebeheertaken, zoals verwerving, bruiklenen en conservering. Deze procedures dienen te worden geactualiseerd door ze af te stemmen op de beheersituatie bij het NMM.

Conclusie

- Het NMM beschikt niet over een actuele set procedures voor het uitvoeren van beheertaken.

Aanbeveling

- Voorzie in het actualiseren van bestaande procedures en evalueer deze procedures vervolgens periodiek.

8 Bijlage

8.1 **Werkwijze inspecties**

Vorbereiding inspectie

Ter voorbereiding van de inspectie zijn documenten van de instelling met informatie over het collectiebeheer geraadpleegd en geanalyseerd (zie ook onder 8.2). Waar beschikbaar is ook gebruik gemaakt van actuele rapportages van het Museumregister (niet verzelfstandigde musea) en rapportages van de Visitatiecommissie (verzelfstandigde musea).

Samenhang monitor Erfgoedinspectie 2013-2014

Eén van de bronnen voor de inspectie vormt de monitor Erfgoedinspectie 2013-2014. Op basis van door de instellingen aangeleverde monitorgegevens is hen een zogenoemde kleurrapportage toegezonden. Hierin is inzichtelijk gemaakt hoe de instelling presteert op de verschillende onderwerpen, ook in vergelijking met andere instellingen.

Op onderdelen kan het inspectierapport tot een andere conclusie komen dan de toegekende kwalificatie in de kleurrapportage.

Inspectie op locatie

De inspectie op locatie bestaat uit het voeren van een (introductie)gesprek met de directeur van het museum en met de direct verantwoordelijke(n) voor het collectiebeheer (zie ook onder 8.2). Tijdens de inspectie zijn zo nodig nog niet eerder geraadpleegde stukken ingezien.

Onderdeel van de inspectie is een praktijktoets op de registratiegraad en -kwaliteit. Hiervoor wordt het collectieregistratiesysteem ingezien en wordt een beperkte steekproef genomen ter verificatie van de vindbaarheid van geregistreerde voorwerpen. Voor de steekproef worden aselect 15 voorwerpen uit de registratie geselecteerd en 15 voorwerpen uit de tentoonstellingsruimten en depots.

Tijdens de rondgang door deze ruimten voor het uitvoeren van de steekproef wordt tegelijkertijd ook andere beheeraspecten in de praktijk getoetst. Dit betreft bijvoorbeeld (het meten van) bewaaromstandigheden, de conditie van voorwerpen en veiligheidsmaatregelen.

Rapportage

De conceptrapportages zijn ter verificatie van de bevindingen voorgelegd aan de geïnspecteerde instelling, waarna de opmerkingen zijn verwerkt in het eindrapport.

8.2 Inspectie Nationaal Militair Museum

Op 20 en 21 mei 2015 is een inspectie uitgevoerd bij het Nationaal Militair Museum. De inspectie vond plaats kort na de start van het NMM.

Voor de inspectie zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

Interviews met:

- Vestigingsdirecteur
- Collectiebeheerder
- Operationeel Intermediair NMM Company

Documenten

- Jaarplan 2015 Beheer en Behoud NMM Soesterberg
- Plan van aanpak inrichting depot (2014)
- Activiteitenplanning PvA depotinrichting (2014)
- Plan van aanpak afstoten collectie Legermuseum en MLV (2014)

Colofon

Erfgoedinspectie
Rijnstraat 50
Postbus 16478 (IPC 3500)
2500 BL Den Haag

Tel: 070 4124012
E: info@erfgoedinspectie.nl
www.erfgoedinspectie.nl

Den Haag, juli 2015

Missie

Met alert en proportioneel toezicht brengt de Erfgoedinspectie het behoud (en beheer) van cultureel erfgoed en overheidsinformatie naar het gewenste kwaliteitsniveau met het oog op de duurzame toegankelijkheid en beschikbaarheid.

Visie

De inspectie vindt dat een goed functionerende interne systematische kwaliteitszorg bijdraagt aan een betere naleving van wet- en regelgeving. Zij ziet daar een eigen verantwoordelijkheid voor organisaties en stimuleert een systematische kwaliteitszorg bij de organisaties. In haar optreden is de inspectie zacht waar het kan en hard waar het moet en treedt zij zo nodig op.

